

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Press Unit
Unité de la Presse

Zestawienie – Prawnicza tajemnica zawodowa

Listopad 2019 roku
Niniejsze zestawienie nie jest wiążące dla Trybunału
i nie ma charakteru wyczerpującego

Prawnicza tajemnica zawodowa

„[P]odczas, gdy art. 8 [Konwencji o Ochronie Praw Człowieka¹] chroni poufność „korespondencji” między jednostkami, zapewnia również wzmocnienie ochrony wymiany pomiędzy adwokatami i ich klientami. Jest to uzasadnione faktem, że adwokaci odgrywają zasadniczą rolę w społeczeństwie demokratycznym, która związana jest z obroną strony w procesie. Jednak adwokaci nie mogą realizować tego istotnego zadania, jeśli nie są w stanie zagwarantować bronionym poufnego charakteru wymiany informacji. Dotyczy to relacji zaufania między nimi, niezbędnej do realizacji tej misji. Pośrednio, ale z konieczności zależy od tego prawo każdego do sprawiedliwego procesu oraz prawo oskarżonych do nieskładania zeznań na swoją niekorzyść.

Ta dodatkowa ochrona określona przez art. 8 w zakresie poufności relacji prawnik-klient i podstaw, na których się opiera, skłoniła [Europejski] Trybunał [Praw Człowieka] do stwierdzenia, że z jego perspektywy, prawnicza tajemnica zawodowa, przede wszystkim nakładająca pewne obowiązki na prawników, jest szczególnie chroniona przez ten artykuł.” (*Michaud przeciwko Francji*, [wyrok](#) z dnia 6 grudnia 2012 roku, §§ 118-119).

Ujawnianie wyciągów z rachunków bankowych w postępowaniach karnych

Brito Ferrinho Bexiga Villa-Nova przeciwko Portugalii

1 grudnia 2015 roku

Skarżąca w tej sprawie złożyła skargę, że jej wyciągi z rachunków bankowych były przedmiotem sprawdzenia w ramach postępowania karnego wszczętego przeciwko niej w sprawie o oszustwo podatkowe. Skarżąca zarzuciła naruszenie zasad tajemnicy zawodowej, do której jest zobowiązana ze względu na wykonywany przez nią zawód adwokata.

Mając na względzie brak gwarancji proceduralnych i skutecznej kontroli sądowej zaskarżanego środka, Trybunał stwierdził, że władze portugalskie nie zapewniły w niniejszej sprawie właściwej równowagi pomiędzy interesem ogólnym a wymogami ochrony prawa skarżącej do poszanowania jej życia prywatnego. W związku z tym, Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia art. 8** Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że sprawdzenie wyciągów z rachunków bankowych skarżącej stanowiło ingerencję w przysługujące jej prawo do przestrzegania tajemnicy zawodowej, która wchodzi w zakres życia prywatnego. Trybunał stwierdził również, że postępowanie w sprawie uchylenia tajemnicy zawodowej zostało przeprowadzone bez udziału skarżącej. Nie mogła zatem przedstawić swojej argumentacji. Ponadto, i w sprzeczności z wymogami prawa krajowego, nie zwrócono się o opinię do Izby Adwokackiej w trakcie

¹Art. 8 (Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) [Europejskiej Konwencji Praw Człowieka](#) stanowi:
„1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.

2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności osób.”

Zestawienie – Prawnicza tajemnica zawodowa

wspomnianego postępowania. Trybunał stwierdził też, że wymóg skutecznej kontroli, o którym mowa w art. 8 Konwencji nie został spełniony.

Przechwytywanie przekazów telekomunikacyjnych, podsłuchy telefoniczne i środki tajnego nadzoru

Przechwytywanie korespondencji wymienianej pomiędzy adwokatem i klientem

Laurent przeciwko Francji

24 maja 2018 roku

Sprawa dotyczyła przejęcia przez funkcjonariusza policji dokumentów, które skarżący (adwokat) wręczył swoim klientom, którzy byli eskortowani przez policję w lobby budynku sądowego. Skarżący stwierdził, że przechwycenie przez funkcjonariusza policji dokumentów przekazywanych klientom, stanowiło naruszenie jego prawa do poszanowania swojej korespondencji.

Trybunał stwierdził **naruszenie art. 8** Konwencji, uznając, że przechwycenie i otwarcie korespondencji skarżącego do jego klientów, w ramach wykonywanej funkcji obrońcy, nie odpowiadało naglącej potrzebie społecznej i przez to nie było konieczne w demokratycznym społeczeństwie w rozumieniu art. 8 Konwencji.

Trybunał zaznaczył, że zgięty kawałek papieru, na którym adwokat zapisał informację przed wręczeniem go swoim klientom, stanowił korespondencję chronioną w rozumieniu art. 8 Konwencji. Trybunał zaznaczył, że treść przejętych przez policjanta dokumentów była bez znaczenia, biorąc pod uwagę, że jakkolwiek był jej cel, korespondencja między obrońcami i ich klientami dotyczyła kwestii o charakterze prywatnym i poufnym. W niniejszej sprawie, skarżący, w ramach wykonywanej funkcji obrońcy, napisał i wręczył przedmiotowy dokument swoim klientom. Skarżący nie próbował ukryć swoich czynów, a cała sytuacja odbyła się przy świadomym tego eskortującym policjancie. Z powodu braku jakiegokolwiek podejrzenia bezprawnego działania, przechwycenie dokumentów nie może być usprawiedliwione.

Monitorowanie linii telefonicznych kancelarii prawnych

Kopp przeciwko Szwajcarii

25 marca 1998 roku

Sprawa dotyczyła monitorowania linii telefonicznych kancelarii prawnej skarżącego, zarządzanego przez Prokuratora Federalnego w kontekście postępowań karnych, w których był stroną trzecią.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia art. 8** Konwencji stwierdzając, że prawo szwajcarskie nie wskazywało dostatecznie jasno zakresu i sposobu korzystania przez władze ze swobody uznania w tym zakresie. Z tego względu Trybunał stwierdził, że skarżącemu jako prawnikowi nie został zapewniony minimalny poziom ochrony, którego wymaga zasada praworządności w społeczeństwie demokratycznym. Trybunał stwierdził w szczególności, że mimo, iż orzecznictwo szwajcarskiego sądu federalnego wprowadziło zasadę, która w dodatku była ogólnie respektowana, że prawnicza tajemnica zawodowa dotyczy jedynie relacji prawnika z jego klientami, to jednak przepisy prawa nie określały wyraźnie w jaki sposób, w jakich warunkach i kto miałby dokonywać rozróżnienia pomiędzy kwestiami ściśle związanymi z pracą prawnika wykonywaną na zlecenie strony postępowania a kwestiami dotyczącymi innej działalności radcy prawnego. A co najważniejsze, w rzeczywistości zadziwiający był – delikatnie rzecz ujmując – fakt, że zadanie to powinno zostać przydzielone urzędnikowi departamentu prawnego urzędu pocztowego będącemu członkiem organu wykonawczego, bez nadzoru ze strony niezależnego sędziego, zwłaszcza w tym wrażliwym obszarze relacji poufności pomiędzy adwokatem a jego klientami, które bezpośrednio dotyczą prawa do obrony.

Pruteanu przeciwko Rumunii

3 lutego 2015 roku

Sprawa dotyczyła naruszenia przechwytywania rozmów telefonicznych adwokata i jego niezdolności do zaskarżenia legalności tego środka oraz żądania zniszczenia nagrań. Skarżący zwrócił się ze skargą w sprawie ingerencji w jego prawo do poszanowania życia prywatnego i korespondencji.

Trybunał uznał, że nastąpiło naruszenie **art. 8** Konwencji, stwierdzając, że zaskarzana ingerencja nie była proporcjonalna do realizowanego słusznego celu, tzn. do ustalenia prawdy w związku z prowadzonym postępowaniem karnym i stosownie do zapewnienia ochrony porządku. W rezultacie skarżący nie dysponował skutecznym środkiem, jakiego wymaga zasada praworządności i nie był w stanie ograniczyć zaskarzanej ingerencji do tej niezbędnej w demokratycznym państwie. Trybunał przypomniał w szczególności, że nie ma wątpliwości, iż podsłuchiwanie rozmów adwokata z klientem stanowi naruszenie tajemnicy zawodowej, która jest podstawą w relacji zaufania między adwokatem i klientem.

Versini-Campinchi i Crasnianski przeciwko Francji

16 czerwca 2016 roku

Skarżący to adwokat i jego młodsza współpracownica. W czasie wydarzeń, podczas kryzysu związanego z BSE („chorobą wściekłych krów”), reprezentowali oni interesy dyrektora zarządzającego przedsiębiorstwa podejrzanego o złamanie embarga na import wołowiny ze Zjednoczonego Królestwa. Sprawa dotyczyła wykorzystania w postępowaniach dyscyplinarnych przeciwko drugiej skarżącej materiału dowodowego w formie transkryptu rozmów telefonicznych między nią a jej klientem, który wykazał, że ujawniła informacje objęte prawniczą tajemnicą zawodową.

Trybunał uznał, że **nie nastąpiło naruszenie art. 8** Konwencji, stwierdzając w odniesieniu do drugiego skarżącego, że dana ingerencja nie była nieproporcjonalna do realizowanego uprawnionego celu, tzn. do ochrony porządku i że można ją uznać, jako niezbędną w demokratycznym państwie. Trybunał stwierdził w szczególności, że - w związku z faktem, iż zapis rozmowy skarżącej i jej klienta opierał się na fakcie, iż jej treść mogła skutkować domniemaniem, że skarżąca sama popełniła czyn zabroniony, a sądy krajowe przekonywały, iż transkrypcja nie stanowiła naruszenia prawa jej klienta do obrony - fakt, że skarżąca była prawnikiem drugiej nie był wystarczający, aby nastąpiło naruszenie art. 8 Konwencji w odniesieniu do skarżącej.

Tajny nadzór

Klass i Inni przeciwko Niemcom

6 września 1978 roku

W tej sprawie, pięciu niemieckich prawników zaskarżyło w szczególności ustawodawstwo niemieckie, które umożliwiało władzom nadzór ich korespondencji i połączeń telefonicznych bez zobowiązania władz do informowania ich o podjętych przeciwko nim środkach.

Trybunał uznał, że **nie nastąpiło naruszenie art. 8** Konwencji, stwierdzając, że ustawodawstwo Niemiec uzasadniało uznanie, że naruszenie wynikające z kwestionowanych przepisów prawa w zakresie prawa zagwarantowanego w art. 8 ust. 1 było niezbędne w demokratycznym państwie z uwagi na bezpieczeństwo narodowe, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom (art. 8 ust. 2). Trybunał odnotował w szczególności, że kompetencje typowe dla państwa policyjnego w zakresie tajnego nadzoru nad obywatelami są akceptowane przez Konwencję tylko wówczas, gdy są one ściśle niezbędne dla zapewnienia ochrony instytucji demokratycznych. Zauważając jednakże, że społeczeństwa demokratyczne doświadczają obecnie zagrożenia ze strony wysoce zaawansowanych form szpiegostwa oraz terroryzmu, w obliczu których państwo musi być w stanie skutecznie przeciwdziałać takim zagrożeniom poprzez tajny nadzór elementów wywrotowych działających na jego terytorium, Trybunał stwierdził, że istnienie pewnych zagwarantowanych przepisami prawa uprawnień do prowadzenia tajnego nadzoru nad korespondencją elektroniczną, pocztową oraz wymienianą za pomocą innych środków łączności było w wyjątkowych okolicznościach niezbędne w państwie demokratycznym z uwagi na bezpieczeństwo narodowe i/lub ochronę porządku bądź też zapobieganie przestępstwom.

Skargi w trakcie rozpatrywania

Tretter i Inni przeciwko Austrii (skarga nr 3599/10)

Skarga przekazana Rządowi austriackiemu w dniu 6 maja 2013 roku

Skarżący, w tym prawnicy, złożyli skargę na poprawki do ustawy o uprawnieniach policji, które weszły w życie w styczniu 2008 roku i rozszerzyły prawa organów policyjnych do zbierania i przetwarzania danych osobowych.

Trybunał powiadomił Rząd austriacki o skardze i zadał pytania stronom na podstawie art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i korespondencji), 10 (wolność wyrażania opinii) i 34 (skargi indywidualne) Konwencji.

Association confraternelle de la presse judiciaire przeciwko Francji i 11 innych skarg (skarga nr 49526/15, 49615/15, 49616/15, 49617/15, 49618/15, 49619/15, 49620/15, 49621/15, 55058/15, 55061/15, 59602/15 i 59621/15)

Skarga przekazana Rządowi francuskiemu w dniu 26 kwietnia 2017 roku

Skargi wniesione przez prawników, dziennikarzy oraz osoby fizyczne związane z tymi zawodami, dotyczą Ustawy o wywiadzie francuskim z dnia 24 lipca 2015 roku.

Trybunał powiadomił Rząd francuski o skargach i zadał pytania stronom na podstawie art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i korespondencji), 10 (wolność wyrażania opinii) i 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji.

Obowiązek zgłaszania podejrzeń

Michaud przeciwko Francji

6 grudnia 2012 roku

Sprawa dotyczyła obowiązku francuskich prawników do zgłaszania podejrzeń o możliwych działaniach dotyczących prania pieniędzy przez swoich klientów. Między innymi, skarżący będący członkiem Izby Adwokackiej Paryża i Rady Adwokackiej stwierdził, że powyższe zobowiązanie, wynikające z transpozycji dyrektyw europejskich, było sprzeczne z art. 8 Konwencji, który chroni poufności relacji prawnik-klient.

Trybunał uznał, że **nie nastąpiło naruszenie art. 8** Konwencji. Podkreślając wagę zachowania poufności relacji prawnika z klientem i prawniczej tajemnicy zawodowej, Trybunał uznał jednakże, że obowiązek zgłaszania podejrzeń służył uprawnionemu celowi ochrony porządku lub zapobiegania przestępstwu, jako że miał na celu przeciwdziałanie praniu pieniędzy i powiązaniem z nim przestępstwom oraz że był wymagany do osiągnięcia tego celu. W odniesieniu do punktu drugiego, Trybunał stwierdził, że obowiązek zgłaszania podejrzeń wprowadzony we Francji nie naruszał w sposób nieproporcjonalny tajemnicy adwokackiej. Prawnicy nie podlegali wspomnianemu wymogowi w trakcie obrony stron procesu, a przepisy prawa wprowadziły pewnego rodzaju filtr służący ochronie tajemnicy zawodowej zapewniając przez to prawnikom możliwość dokonywania swoich zgłoszeń nie bezpośrednio do władz, lecz do prezesa Izby Adwokackiej.

Ograniczenia dotyczące ujawniania informacji tajnych obrońcy oraz prawo do rzetelnego procesu sądowego

M. przeciwko Holandii (nr 2156/10)

25 lipca 2017 roku

Sprawa dotyczyła byłego członka holenderskich tajnych służb (AIVD) oskarżonego o ujawnienie tajemnicy państwowej. Jako redaktor dźwięku i tłumacz miał dostęp do informacji niejawnych i był zobowiązany do ich nieujawniania. Ten obowiązek zachowania tajemnicy trwał nawet po zakończeniu służby. Został oskarżony o ujawnienie tajemnicy państwowej osobom nieupoważnionym, w tym podejrzanym o terroryzm. Skarżący twierdził, że wynikało z tego postępowanie karne było nierzetelne. Skarżył się w szczególności, że AIVD sprawowało decydującą kontrolę nad dowodami, ograniczając dostęp do jemu oraz sądom krajowym do materiałów i kontrolując ich użycie, co w efekcie uniemożliwiało mu skuteczne przekazanie informacji swojemu obrońcy.

Trybunał uznał, że nastąpiło **naruszenie art. 6 ust. 1** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) i **art. 6 ust. 3 lit. c** (prawo do bronięcia przez wybranego przez siebie

Zestawienie – Prawnicza tajemnica zawodowa

obrońcę) Konwencji stwierdzając, że w wyniku zagrożenia wniesieniem oskarżenia w sytuacji, gdyby skarżący ujawnił tajemnicę państwową swoim prawnikom, komunikacja między nim z obrońcą nie byłaby swobodna i nie ograniczałaby się do tych treści, co skutkowałooby nieodwracalnie naruszeniem rzetelności prowadzonego przeciwko niemu postępowania. Uznając zasadniczo brak powodu, dla którego zasady dotyczące poufności nie miałyby być stosowane w sytuacji, gdy był pracownik służb bezpieczeństwa został oskarżony o ujawnienie tajemnicy państwowej, Trybunał odnotował jednakże, że pytanie w tym względzie dotyczyło, w jaki sposób zakaz ujawniania informacji tajnych wpłynął na prawo skarżącego do obrony. W tym względzie Trybunał stwierdził, że bez zasięgnięcia porady prawnej, nie można oczekiwać od osoby fizycznej, przeciwko której zostały skierowane poważne zarzuty popełnienia przestępstwa, że będzie w stanie porównać korzyści pełnego ujawnienia swojej sprawy prawnikowi z ryzykiem kolejnego oskarżenia związanym z takim działaniem. Trybunał uznał jednak, że w tym przypadku **nie nastąpiło naruszenie art. 6 ust. 1** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) i **art. 6 ust. 3 lit. b i lit. d** (prawo do posiadania odpowiedniego czasu i możliwości do przygotowania obrony i prawo do żądania obecności i przesłuchania świadków obrony) Konwencji.

Przeszukania i zatrzymania rzeczy w kancelarii lub domu prawnika

Niemietz przeciwko Niemcom

16 grudnia 1992 roku

Sprawa dotyczyła przeszukania biura prawnika w toku postępowania karnego o obraźliwe zachowanie wobec strony trzeciej. Skarżący zarzucił w szczególności, że zostało naruszone jego prawo do poszanowania mieszkania i korespondencji.

Trybunał uznał, że nastąpiło **naruszenie art. 8** Konwencji, stwierdzając, że zaskarżana ingerencja nie była proporcjonalna do realizowanego uprawnionego celu, tzn. do zapobiegania przestępstwom i ochrony praw innych osób oraz że nie można jej uznać za konieczną w demokratycznym społeczeństwie. Trybunał zauważył w szczególności, że chociaż faktem było, że czyn, którego dotyczyło przeszukanie miał miejsce, dotyczący nie tylko obrazy sędziego, ale także próby wywarcia na nim presji, nie może zostać zaklasyfikowane, jako czyn o małym znaczeniu, jednakże z drugiej strony sporządzony nakaz był ogólny. Ponadto, mając na względzie materiały, które w rzeczywistości zostały skontrolowane, Trybunał stwierdził, że przeszukanie wpłynęło nieproporcjonalnie na tajemnicę zawodową, zważywszy na okoliczności. Stosownie, Trybunał przypomniał, że w sytuacji, gdy w sprawie uczestniczy prawnik, naruszenie tajemnicy zawodowej może mieć konsekwencje dla prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości i w konsekwencji, dla praw zagwarantowanych w art. 6 Konwencji (prawo do rzetelnego procesu sądowego).

Tamosius przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

19 września 2002 roku (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Sprawa dotyczyła przeszukania kancelarii prawnej i usunięcia materiału dowodowego w kontekście dochodzenia w sprawie oszustwa podatkowego odnoszącego się do niektórych jego klientów. Skarżący zarzucał w szczególności, że sprawa i wykonanie nakazów naruszało jego prawo do poszanowania jego życia prywatnego i korespondencji. Utrzymywał m. in. że ustawowa definicja tajemnicy zawodowej była zbyt wąska.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** na mocy art. 8 Konwencji, ze względu na jej oczywistą bezzasadność, stwierdzając, że przeszukanie przeprowadzone w rozpatrywanej sprawie nie było nieproporcjonalne do realizowanych uprawnionych celów, tzn. zapobieganiu przestępstwom i ochrony porządku oraz zapewnieniu dobrobytu gospodarczego kraju oraz iż procedura przewidywała odpowiednie środki ochrony (gwarancje proceduralne). Trybunał odnotował w szczególności, że przeszukanie zostało przeprowadzone na mocy sądowego nakazu przeszukania wydanego przez sędziego i pod nadzorem obrońcy, którego zadaniem było wskazanie dokumentów objętych tajemnicą adwokacką i w związku z czym nie powinny zostać zabrane z miejsca przeszukania. Trybunał uznał ponadto, mając na uwadze definicję tajemnicy adwokackiej w prawie krajowym, że zakaz zabrania dokumentów objętych tajemnicą adwokacką stanowił

Zestawienie – Prawnicza tajemnica zawodowa

konkretny środek ochrony przed ingerencją w tajemnicę zawodową, a także funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości, zważywszy na fakt, że zabranie takich dokumentów mogłoby zostać otwarcie zakwestionowane i potencjalnie skutkowałoby odszkodowaniem.

Petri Sallinen i Inni przeciwko Finlandii

27 września 2005 roku

Sprawa dotyczyła przeszukania lokali pierwszego skarżącego, prawnika, i zajęcia niektórych materiałów. Policja zatrzymała kopię jednego z dysków twardych skarżącego, które zawierały, m.in., prywatne dane jego trzech klientów we wskazanym czasie, będących również skarżącymi przed Trybunałem.

Trybunał uznał, że nastąpiło **naruszenie art. 8** Konwencji, stwierdzając, że zaskarżana ingerencja nie była zgodna z prawem. W tym kontekście Trybunał uznał w szczególności, że prawo fińskie nie zapewniało odpowiednich prawnych zabezpieczeń, gdyż nie zawierało jasnych przepisów dotyczących okoliczności, w których materiał poufny może podlegać przeszukaniu oraz zatrzymaniu.

Zob. także: **Heino przeciwko Finlandii**, wyrok z dnia 15 lutego 2011 roku.

Smirnov przeciwko Rosji

7 czerwca 2007 roku

Skarżący twierdził w szczególności, że jego mieszkanie zostało przeszukane, a liczne dokumenty i jednostka centralna jego komputera przejęte, aby uzyskać dostęp do plików elektronicznych należących do jego klientów, podejrzanych o uczestnictwo w przestępczości zorganizowanej oraz do zdobycia dowodów przeciwko nim.

Trybunał uznał, że nastąpiło **naruszenie art. 8** Konwencji, zauważając, że przeszukanie wpłynęło na tajemnicę zawodową w zakresie, w jakim było nieproporcjonalne do jakiegokolwiek realizowanego słusznego celu. Mając w szczególności na uwadze, że sam skarżący nie był podejrzany o popełnienie żadnego przestępstwa, Trybunał stwierdził, że przeszukanie zostało przeprowadzone przy braku dostatecznych oraz istotnych powodów i gwarancji przed ingerencją w tajemnicę zawodową. Sporządzony nakaz był zbyt ogólny i pozostawił policji pełną swobodę odnośnie zdecydowania, co miało zostać zatrzymane.

Zob. także: **Aleksanyan przeciwko Rosji**, wyrok z dnia 22 grudnia 2008 roku; **Kolesnichenko przeciwko Rosji**, wyrok z dnia 9 kwietnia 2009 roku; **Yuditskaya i Inni przeciwko Rosji**, wyrok z dnia 12 lutego 2015 roku.

Wieser i Bicos Beteiligungen GmbH przeciwko Austrii

16 października 2007 roku

Skarżący, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i jej właściciel oraz główny menadżer (będący również prawnikiem), złożyli skargę odnośnie przeszukania ich biur i zajęcia danych elektronicznych w kontekście postępowania karnego w sprawie nielegalnego handlu lekami. Bezskutecznie zaskarżyli do sądów krajowych, że postępowanie dotyczące przeszukania i zajęcia danych elektronicznych naruszyło obowiązki zachowania tajemnicy pierwszego skarżącego.

Trybunał uznał, że nastąpiło **naruszenie art. 8** Konwencji, stwierdzając, że w wyniku braku zachowania przez funkcjonariuszy policji określonych proceduralnych gwarancji ochrony służących zapobieganiu arbitralnemu działaniu i ochronie tajemnicy zawodowej prawników, czynności przeszukania i zatrzymania danych elektronicznych pierwszego skarżącego były nieproporcjonalne do realizowanego słusznego celu, tzn. zapobiegania przestępstwom. W szczególności przedstawiciel samorządu prawników, obecny podczas przeszukania, nie był w stanie prawidłowo nadzorować tej części przeszukania. Protokół sporządzono zbyt późno i ani pierwszy skarżący ani przedstawiciel samorządu nie zostali poinformowani o wynikach przeszukania. Trybunał zauważył również, że chociaż pierwszy skarżący nie był obrońcą drugiego skarżącego, pełnił taką rolę w licznych przedsiębiorstwach, których udziały posiadał. Dodatkowo, zatrzymane dane elektroniczne zasadniczo zawierały takie same informacje, jak dokumenty papierowe. Niektóre z nich, sędzia prowadzący postępowanie zwrócił pierwszemu skarżącemu, jako objęte tajemnicą zawodową. Można zatem zasadnie założyć, że zatrzymane dane elektroniczne również zawierały te informacje.

Iliya Stefanov przeciwko Bułgarii

22 maja 2008 roku

W ramach śledztwa w sprawie zarzutów wymuszenia, policja przeprowadziła przeszukanie biura skarżącego (prawnika) w obecności dwóch jego sąsiadów. Zajęto komputer skarżącego i wszystkie jego dyskiety. Dochodzenie zostało później zawieszono i wydano nakaz dotyczący zwrócenia zatrzymanych produktów skarżącemu. Skarżący skarżył się w szczególności na niezgodność z prawem tego przeszukania i zajęcia.

Trybunał uznał, że nastąpiło **naruszenie art. 8** Konwencji, stwierdzając, że przeszukanie naruszyło tajemnicę zawodową skarżącego w zakresie, w jakim było nieproporcjonalne do okoliczności. Pomimo przekonania, że nakaz przeszukania był oparty na zasadnym podejrzeniu, ponieważ został wystawiony na podstawie zeznań kilku świadków, Trybunał odnotował jednakże, iż nakaz został sporządzony zbyt ogólnie i pozwalał policji na zatrzymanie na całe dwa miesiące komputera oraz dyskietek skarżącego zawierających materiały, które były objęte tajemnicą zawodową prawnika. Co więcej, było mało prawdopodobnym, żeby sąsiedzi nieposiadający wykształcenia prawniczego mogli zapewnić jakiegokolwiek skuteczne gwarancje ochrony przed nadmiernym naruszeniem tajemnicy zawodowej skarżącego przez policję. Ze względu na fakt, że przepisy prawa w Bułgarii nie przewidują względem skarżącego możliwości zakwestionowania, co do zgodności z prawem, przeszukania i zatrzymania rzeczy ani też uzyskania odszkodowania, Trybunał uznał również, że nastąpiło **naruszenie art. 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji.

Zob. także: [Golovan przeciwko Ukrainie](#), wyrok z dnia 5 lipca 2012 roku.

André i Inni przeciwko Francji

24 lipca 2008 roku

Sprawa dotyczyła przeszukiwania biur skarżących (będących prawnikami), przez organy podatkowe w nadziei, że odkryją obciążające dowody przeciwko firmie klienta prawników podejrzanego o uchylanie się od płacenia podatków. Przejęto szereg dokumentów, w tym odręczne notatki i dokument z komentarzem sporządzonym pismem pierwszego skarżącego. Prezes Izby Adwokackiej wskazał, że były to osobiste dokumenty adwokata i że w związku z tym były chronione przez zasadę bezwzględnej tajemnicy zawodowej i nie mogły zostać przejęte. Skarżący zarzucili w szczególności naruszenie tajemnicy zawodowej i brak skutecznego środka, dzięki któremu mogliby zakwestionować zgodność z prawem przeszukania i zajęcia w ich biurach.

Trybunał uznał, że nastąpiło **naruszenie art. 8** Konwencji, stwierdzając, że przeszukanie i zatrzymanie rzeczy nie były proporcjonalne do realizowanego celu, a mianowicie do ochrony porządku i zapobiegania przestępstwu. Trybunał przypomniał w szczególności, że przeszukania i zatrzymanie rzeczy przeprowadzone na terenie kancelarii prawnika bez wątplenia naruszyły tajemnicę zawodową stanowiącą istotę relacji zaufania pomiędzy prawnikiem i klientem i która wynika z ich prawa do nieskładania zeznań na swoją niekorzyść. Z tego względu, jeśli prawo krajowe mogło przewidzieć możliwość przeprowadzenia takiego przeszukania w kancelarii prawnika, powinno ono koniecznie iść w parze ze szczególnymi gwarancjami. W tym przypadku zachodziła szczególna gwarancja proceduralna, ponieważ przeszukanie nastąpiło w obecności Prezesa Izby Adwokackiej, którego członkami są skarżący. Jego obecność w czasie przeszukania oraz obserwacje dotyczące zachowania poufności zatrzymanych dokumentów zostały wskazane w późniejszym protokole z przeszukania. Jednakże, nie tylko, że sędzia, który wystawił nakaz przeszukania, był nieobecny, ale także obecność Prezesa Izby Adwokackiej i sprzeciw przez niego składany nie zapobiegły przeprowadzeniu przeszukania przez funkcjonariuszy w celu przyjrzenia się wszystkim dokumentom znajdującym się w kancelarii oraz ich zatrzymaniu. W odniesieniu do kwestii zatrzymania notatek sporządzonych odręcznie przez skarżącego, wspomniane dokumenty stanowiły dokumenty osobiste prawnika i z tego powodu były objęte tajemnicą zawodową. Ponadto, inspektorzy skarbowi oraz wyżsi stopniem funkcjonariusze policji, na mocy ogólnego nakazu przeszukania, uzyskali szerokie uprawnienia. Na koniec Trybunał zauważył, że w kontekście inspekcji skarbowej dotyczącej działalności przedsiębiorstwa należącego do klienta prawnika, inspektorzy skarbowi zwrócili się do skarżącego tylko dlatego, że napotkali trudności w przeprowadzeniu koniecznych kontroli oraz znalezieniu dokumentów, które potwierdziłyby podejrzenie, iż przedsiębiorstwo było winne uchylania

Zestawienie – Prawnicza tajemnica zawodowa

się od opodatkowania, choć skarżący nigdy nie zostali oskarżeni i nie byli podejrzani o popełnienie przestępstwa lub udział w przestępstwie finansowym popełnionym przez klienta.

Zob. także: [Xavier Da Silveira przeciwko Francji](#), wyrok z dnia 21 stycznia 2010 roku.

[Robathin przeciwko Austrii](#)

3 lipca 2012 roku

Skarżący (praktykujący prawnik) zaskarżył przeszukanie jego biura i zajęcie dokumentów, a także wszystkich jego danych elektronicznych w następstwie postępowania karnego wszczętego przeciwko niemu w związku z podejrzeniem o kradzież, defraudację i oszustwo jego klientów. Został ostatecznie uniewinniony ze wszystkich zarzutów postawionych mu zarzutów.

Trybunał uznał, że nastąpiło **naruszenie art. 8** Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że pomimo iż skarżący korzystał z licznych proceduralnych gwarancji ochrony, sąd odwoławczy, do którego skierował sprawę podał jedynie zwięzłe i dosyć ogólne uzasadnienie dopuszczenia przeszukania wszystkich danych elektronicznych z kancelarii prawnej skarżącego, a nie jedynie informacji dotyczących wyłącznie relacji skarżącego z ofiarami jego domniemych przestępstw. Wobec szczególnych okoliczności panujących w kancelarii prawnej, powinno być podane szczegółowe uzasadnienie dopuszczenia do tak całościowego przeszukania. Ze względu na brak takiego uzasadnienia, Trybunał uznał, że zatrzymanie i analiza wszystkich danych zostały przeprowadzone na zbyt dużą skalę wobec koniecznych do osiągnięcia uprawnionego celu, a mianowicie do zapobiegania przestępstwom.

[Vinci Construction and GMT Génie Civil et Services przeciwko Francji](#)

2 kwietnia 2015 roku

Sprawa dotyczyła przeszukań i zatrzymań przeprowadzonych przez śledczych z Departamentu ds. Konkurencji, Konsumentów i Przeciwdziałania Oszustwom w siedzibach dwóch przedsiębiorstw. Skarżący zarzucali m. in. nieproporcjonalną ingerencję w ich prawa do obrony oraz prawo do poszanowania mieszkania, życia prywatnego i korespondencji, w szczególności w odniesieniu do poufności związanej z relacjami prawnik-klient, biorąc pod uwagę rozległy i generalny charakter przeprowadzonego zajęcia oraz brak szczegółowego spisu.

Trybunał uznał, że nastąpiło **naruszenie art. 8** Konwencji, stwierdzając, że przeszukania i zatrzymania rzeczy przeprowadzone na terenie przedsiębiorstw skarżącego nie były proporcjonalne do realizowanego celu, a mianowicie do zapewnienia dobrobytu gospodarczego kraju, ochrony porządku lub zapobiegania przestępstwom. Trybunał zauważył w szczególności, że gwarancje ochrony przewidziane przez prawo krajowe regulujące przeprowadzanie kontroli oraz zatrzymania rzeczy w odniesieniu do prawa konkurencji nie zostały faktycznie ani skutecznie zastosowane w tym przypadku, zwłaszcza ze względu na fakt, że wiadomym było, iż zatrzymane dokumenty zawierały korespondencję prawnika z jego klientem, podlegającą zwiększonej ochronie. W tym zakresie, Trybunał uznał, że w przypadku, gdyby wezwano sędziego do zbadania podniesionych zarzutów, obejmujących w szczególności konkretnie wskazane dokumenty, które zostały zabrane, pomimo tego, że nie były związane z prowadzonym dochodzeniem lub były objęte prawniczą tajemnicą zawodową, sędzia taki byłby zobowiązany orzec w sprawie dalszego postępowania z nimi, po dokonaniu dogłębnej analizy i szczegółowego badania proporcjonalności, a następnie nakazał zwrot odpowiednio do okoliczności. Trybunał uznał również, że w tym przypadku nastąpiło **naruszenie art. 6 ust. 1** (prawo do rzetelnego procesu sądowego), gdyż skarżący nie mieli możliwości złożyć zażalenia na postanowienie wyrażające zgodę na przeprowadzenie kontroli oraz zatrzymanie rzeczy.

[Sérvulo & Associados - Sociedade de Advogados, RL przeciwko Portugalii](#)

3 września 2015 roku

Sprawa dotyczyła przeszukania biura kancelarii prawnej i zajęcia plików komputerowych oraz wiadomości elektronicznych podczas dochodzenia w sprawie podejrzenia o korupcję, nabycia zabronionych udziałów i prania pieniędzy w związku z nabyciem przez Rząd portugalski dwóch okrętów podwodnych z niemieckiego konsorcjum.

Trybunał uznał, że **nie nastąpiło naruszenie art. 8** Konwencji. Trybunał stwierdził, że mimo zakresu, jaki posiadał nakaz przeszukania i zatrzymania rzeczy, to przyznane

Zestawienie – Prawnicza tajemnica zawodowa

skarżącemu środki ochrony przed naruszeniem, arbitralnością i przekroczeniem prawniczej tajemnicy zawodowej były adekwatne i wystarczające. W efekcie, czynności przeszukania i zatrzymania rzeczy nie stanowiły nieproporcjonalnej ingerencji wobec realizowanego słusznego celu, a mianowicie ochrony porządku czy też zapobiegania przestępstwom. Trybunał zauważył w szczególności, że po przejrzaniu zatrzymanych plików komputerowych i wiadomości elektronicznych, sędzia z centralnego sądu karnego prowadzący postępowanie nakazał usunięcie 850 pozycji, które uznał za prywatne, objęte tajemnicą zawodową bądź też niebędące bezpośrednio związane ze sprawą. Trybunał nie znalazł powodu, aby zakwestionować ocenę sędziego, który interweniował w celu przeprowadzenia analizy zgodności z prawem czynności przeszukania i zatrzymania rzeczy a zwłaszcza w celu ochrony prawniczej tajemnicy zawodowej. Ponadto, w odpowiedzi na sprzeciw skarżącego, że zatrzymane zapisy komputerowe nie zostały mu zwrócone, Trybunał stwierdził, iż oryginały zwrócono i nie istniał obowiązek zwrotu kopii, które mogły być przetrzymywane do momentu przedawnienia tego rodzaju przestępstw.

Lindstrand Partners Advokatbyrå AB przeciwko Szwecji

20 grudnia 2016 roku

Sprawa dotyczyła przeszukania w siedzibie kancelarii prawnej skarżącego przez Urząd Skarbowy w trakcie audytów przeprowadzanych w dwóch innych przedsiębiorstwach. Urząd Skarbowy podejrzewał, że znaczne kwoty pieniędzy zostały zabezpieczone przed szwedzkim opodatkowaniem w wyniku nielegalnych transakcji między klientem skarżącego a szwajcarską firmą. Skarżący zarzucił w szczególności, że naruszenie praw do prywatności zostało naruszone przez fakt, iż Urząd Skarbowy uzyskał dostęp do przeszukiwania jego lokali i zajęcia dysków z danymi przypuszczalnie należących do firmy.

Trybunał uznał, że **nie nastąpiło naruszenie art. 8** Konwencji, stwierdzając, że przeszukanie kancelarii skarżącego nie było nieproporcjonalne do realizowanego słusznego celu, a mianowicie do zapewnienia dobrobytu gospodarczego kraju. Trybunał zauważył w szczególności, iż żaden z zatrzymanych lub skopiowanych materiałów przez Urząd Skarbowy nie zawierał informacji objętych tajemnicą zawodową. Uznał natomiast, że nastąpiło **naruszenie art. 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji **w związku z art. 8**, stwierdzając, że skarżącemu odmówiono udziału w postępowaniu, które dotyczyło zgody na przeszukanie pomieszczeń. W rezultacie nie miał on dostępu do żadnego środka odwoławczego w zakresie wyrażenia sprzeciwu wobec przeszukania.

Tuheiaiva przeciwko Francji

28 sierpnia 2018 roku (decyzja odnośnie dopuszczalności)

Sprawa dotyczyła adwokata, który złożył skargę w związku z wizytą Prezesa Rady Adwokackiej w jego kancelarii prawnej pod nieobecność skarżącego. Skarżący podnosił w szczególności, że wizyta w czasie jego nieobecności naruszyła jego prawo do poszanowania mieszkania.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** jako oczywiście bezzasadną. Stwierdził w szczególności, że w sprawie nie doszło do naruszenia tajemnicy zawodowej. Interwencji nie dokonał organ spoza zawodu, ale Prezes Rady Adwokackiej, który sam był adwokatem związanym tajemnicą zawodową, działającym w interesie wszystkich członków Rady adwokackiej. Trybunał zauważył, że wizyta związana była z potrzebą zachowania relacji zaufania między adwokatami i ich klientami. Podkreślił, że specjalny status adwokatów, jako pośredników między społeczeństwem a sądami dał im centralne miejsce w wymiarze sprawiedliwości. W rezultacie, chociaż adwokatom należy zapewnić szczególną ochronę przy wykonywaniu ich obowiązków zawodowych, uzasadnione było wymaganie od nich standardów postępowania w ramach uprawnień kontrolnych i nadzorczych przyznanych radom adwokackim.

Leotsakos przeciwko Grecji

4 października 2018 roku

Sprawa dotyczyła przeszukania pomieszczeń biurowych skarżącego prawnika oraz zajęcia kilku przedmiotów i dokumentów w ramach prowadzonego przeciwko niemu śledztwa. Skarżący podniósł zarzut dotyczący warunków, w jakich przeprowadzono przeszukanie jego kancelarii.

Zestawienie – Prawnicza tajemnica zawodowa

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia art. 8** Konwencji. Stwierdził w szczególności, że wady proceduralne sprawiały, że przeszukanie i zajęcie przeprowadzone w kancelarii prawnej skarżącego nie mogły zostać uznane za rozsądnie proporcjonalne do realizacji uzasadnionych celów (zapobiegania przestępczości) w kontekście interesu społeczeństwa demokratycznego w zapewnieniu poszanowania mieszkania. Wystąpiły między innymi następujące nieprawidłowości: skarżący nie był obecny podczas przeszukania, które trwało 12 dni, a władze skonfiskowały komputery i setki dokumentów, w tym akta klientów, objęte tajemnicą zawodową. Obecność sąsiadki jako niezależnego świadka nie była wystarczającym zabezpieczeniem, ponieważ nie miała ona wiedzy prawnej i nie była w stanie zidentyfikować dokumentów, które dotyczyły spraw klientów.

Kirdök i Inni przeciwko Turcji

3 grudnia 2019 roku²

Skarga dotyczyła zajęcia przez organy sądowe danych elektronicznych prawników w celu przeprowadzenia postępowania karnego przeciwko innemu prawnikowi, z którym dzielili kancelarię.

Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia art. 8** Konwencji, uznając, że środki nałożone na skarżących (zatrzymanie danych cyfrowych i odmowa ich zwrotu lub zniszczenia) nie odpowiadały pilnej potrzebie społecznej, nie były proporcjonalne do uzasadnionych celów (ochrony porządku, zapobiegania przestępstwom czy ochrony praw i wolności innych osób) i nie były konieczne w społeczeństwie demokratycznym. Trybunał zauważył w szczególności, że gdy skarżący złożyli wniosek o zwrot danych cyfrowych, powołując się na tajemnicę zawodową wymiany między prawnikami a ich klientami, organy sądowe miały prawny obowiązek niezwłocznej oceny zatrzymanych danych i zwrotu danych chronionych przez taką tajemnicę lub, w stosownych przypadkach, zniszczenia danych. Jednakże ustawodawstwo i praktyka krajowa nie były jasne co do tego, jakie będą konsekwencje nieprzestrzegania tego obowiązku przez organy sądowe. Sąd krajowy ostatecznie odmówił zwrotu lub zniszczenia zajętych kopii danych, bazując na argumentacji, w której jedynie wspomniano o legalności przeszukania w kancelariach prawnych i nie odniesiono się do konkretnego zarzutu naruszenia poufności wymiany między prawnikami a ich klientami. Wydaje się, że sąd w sposób dorozumiany przyjął powody przedstawione przez prokuraturę w celu uzasadnienia odmowy zwrotu zajętych danych, w związku z czym, ponieważ nie dokonano jeszcze transkrypcji danych, było niemożliwe, aby ustalić ich dokładnych właścicieli. Trybunał uznał, że nie tylko taka podstawa odmowy nie była wyraźnie przewidziana przez prawo, ale również była ona niezgodna z istotą tajemnicy zawodowej, chroniącej wymianę między prawnikami a ich klientami. W każdym razie nie można było stwierdzić, że badanie wniosku skarżących przez organy sądowe było zgodne z obowiązkiem zapewnienia szczególnie ścisłej weryfikacji środków, odnoszących się do danych objętych prawniczą tajemnicą zawodową.

Zob. także, ostatnio:

Wolland przeciwko Norwegii

17 maja 2018 roku

Kontakt z mediami:
Tel.: +33 (0)3 90 21 42 08

² Ten wyrok uprawomocni się na warunkach określonych w art. 44 § 2 Konwencji (wyroki ostateczne) [Europejskiej Konwencji Praw Człowieka](#).